

Språkbedömningsstöd till verksamheter inom äldreomsorg

Rapportering av regeringsuppdrag

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges.
För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som pdf på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också
tas fram i alternativt format på begäran. Frågor om alternativa format skickas till
alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer 2023-2-8349
Publicerad www.socialstyrelsen.se, februari 2023

Förord

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram ett stöd för att underlätta för verksamheterna i äldreomsorgen att bedöma vilka kunskaper i svenska språket som personalen behöver för arbetsuppgifter inom den del av äldreomsorgen som avser kommunernas socialtjänst. Genom stödet ska verksamheterna få vägledning i bedömningen av om personalen har tillräckliga kunskaper i det svenska språket för aktuella arbetsuppgifter. I den här rapporten slutredovisas uppdraget som myndigheten fick av regeringen. Rapporten innehåller:

- Redovisning av myndighetens arbete med att ta fram stödet.
- Stödet inklusive bilaga.
- Myndighetens bedömning av behov av fortsatt arbete.
- En bilaga där stödet sätts i sitt sammanhang. Bilagan är främst riktad till användaren av stödet.

Det är centralt att personalen har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter för att äldre ska känna sig trygga med den vård och omsorg som ges. Språkkunskaper och förmåga att kommunicera både muntligt och skriftligt är en grundförutsättning för att personalen ska kunna utföra arbetet inom äldreomsorgen på ett säkert sätt.

Annica Johansson har varit projektledare. Ansvarig enhetschef har varit Eva Lindqvist. Övriga medarbetare har varit Carin Bergström, Emma Kindlund, Maria Åberg Sjölin och Ragnhild Mogren Svensén.

Oliva Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	7
Inledning	8
Uppdraget	8
Genomförande: hur stödet togs fram och hur det är uppbyggt	9
I samverkan med externa aktörer	9
Med utgångspunkt i en analys	9
Utgångspunkt 1. Ett underlag som kan användas på olika sätt beroende på förutsättningar och behov	9
Utgångspunkt 2: För både bedömning och språkutveckling	10
Utgångspunkt 3: Mål att sträva mot	10
Utgångspunkt 4: Användaren behöver stöd i att koppla språkförmåga till det praktiska arbetet	10
Utgångspunkt 5: Tillgängligt och lätt att använda	10
Utgångspunkt 6: Utgångspunkt i Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor och GERS	10
Så här är stödet uppbyggt och så här tog Socialstyrelsen fram de olika delarna	12
Stödet	12
Inledande sammanfattning	12
Språkförmåga som behövs för att uppnå målen	12
Bilagan	12
Stödet kommer att publiceras med en kortare anvisning	14
Så här är stödet tänkt att användas	15
Identifierat behov av fortsatt arbete	16
Referenser	17
Bilaga 1. Till verksamheter som ska använda Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling	18
Kompetensförsörjning	18
Aktuella utredningar som berör språk	21
Andraspråkstalare	22
Språkutvecklande arbetsplats	23
Styrning och ledning, chefens roll	24
Juridiska utgångspunkter	25
Referenser	27
Bilaga 2. Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling	1

Sammanfattning

I maj 2022 fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att ta fram ett stöd för att underlätta för verksamheterna i äldreomsorgen att bedöma vilka kunskaper i svenska språket som personalen behöver för arbetsuppgifter inom den del av äldreomsorgen som avser kommunernas socialtjänst. Genom stödet ska verksamheterna få vägledning i bedömningen av om personalen har tillräckliga kunskaper i det svenska språket för aktuella arbetsuppgifter [1].

Socialstyrelsen har tagit sig an uppdraget genom att ta fram stödet *Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling*. I stödet tydliggörs Socialstyrelsens bedömning av vilken språkförmåga personalen i äldreomsorgen behöver. Det utgår från Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor som anger den kompetens som Socialstyrelsen bedömt att personalen i äldreomsorgen behöver för att utföra arbetet med god kvalitet. Stödet ska kunna fungera som ett underlag för verksamheterna när de ska bedöma språkförmågan hos personalen. Det ska också kunna användas som ett underlag för arbete med språkutveckling. Stödet ger inte vägledning i vilka specifika insatser eller åtgärder som verksamheterna kan behöva vidta för att höja språkförmågan hos personalen. Det kan anpassas till verksamheternas lokala behov och förutsättningar. Bedömningen verksamheterna gör utifrån användning av stödet ska inte uppfattas som en garanti för att någon har tillräcklig språkförmåga. Den är den som är ansvarig för verksamheten som ska se till att det finns personal med lämplig utbildning och erfarenhet.

Ovanstående kan sammanfattas i nedanstående punkter

- Stödet anger Socialstyrelsens bedömning av vilken språkförmåga i svenska som personalen i äldreomsorgen behöver.
- Stödet ger ett underlag för verksamheterna att bedöma språkförmågan hos personalen.
- Stödet kan också användas som ett underlag för arbete med språkutveckling.

Socialstyrelsen ser behov av att följa upp och utveckla stödet. När stödet har använts en tid är det möjligt att undersöka hur användandet ser ut. Resultatet av en sådan undersökning skulle till exempel kunna leda till att myndigheten identifierar behov av att göra anpassningar i stödet eller ta fram ytterligare stöd till målgruppen.

Socialstyrelsen bedömer också att stödet efter vissa anpassningar skulle kunna användas i fler verksamheter eller för fler yrkesgrupper inom vård och omsorg. Därför kan det bli aktuellt att ta fram en eller flera ytterligare versioner av stödet.

Stödet kommer att formges och publiceras som nedladdningsbar fil på Socialstyrelsens webbplats i mars-april 2023.

Inledning

Uppdraget

Socialstyrelsen fick i maj 2022 i uppdrag av regeringen att ta fram ett stöd för att underlätta för verksamheterna i äldreomsorgen att bedöma vilka kunskaper i svenska språket som personalen behöver för arbetsuppgifter inom den del av äldreomsorgen som avser kommunernas socialtjänst [1]. Genom stödet ska verksamheterna få vägledning i bedömningen av om personalen har tillräckliga kunskaper i det svenska språket för aktuella arbetsuppgifter. Stödet ska vara frivilligt för verksamheterna att använda. Uppdraget ska redovisas till regeringen senast den 28 februari 2023.

Regeringens bakgrund till uppdraget var att det är centralt att personalen har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter för att äldre ska känna sig trygga med den vård och omsorg som ges. Språkkunskaper och förmåga att kommunicera både muntligt och skriftligt är en grundförutsättning för att personalen ska kunna utföra arbetet inom äldreomsorgen på ett säkert sätt.

Enligt regeringens bedömning är det angeläget att personalen har nödvändiga språkkunskaper och ett språkbedömningsstöd skulle kunna bidra till att stärka förutsättningarna för en god vård och omsorg om äldre.

Stödet är främst tänkt att användas vid nyrekrytering men ska också kunna användas vid bedömning av om befintlig personal har behov av att stärka sina kunskaper i det svenska språket.

Genomförande: hur stödet togs fram och hur det är uppbyggt

I samverkan med externa aktörer

I arbetet har Socialstyrelsen samverkat med flera externa aktörer. Samverkan har skett med Vård- och omsorgscollege, Stockholms universitet och Skolverket enligt följande:

- En medarbetare från Vård- och omsorgscollege med språkvetenskaplig expertkunskap har deltagit i myndighetens projektgrupp.
- Projektet har haft en expertgrupp med deltagare från Stockholms universitet knuten till sig. I den medverkade forskare från Nationellt centrum för svenska som andraspråk samt Institutionen för pedagogik och didaktik.
- Projektet har haft stöd av en referensgrupp bestående av representanter från arbetsgivare inom äldreomsorgen, på verksamhetschefsnivå såväl som strategisk nivå.
- Projektet har haft regelbunden kontakt med Skolverket, med personer som arbetar med frågor om språk och språkutveckling.

Såväl referens- respektive expertgrupp som projektets kontakter på Skolverket har under arbetets gång fått se och ge synpunkter på utkast till stödet i arbetets olika skeden.

Projektet har även haft dialog med Sveriges kommuner och regioner (SKR) och nätverket äldre och kommunal hälso- och sjukvård.

Med utgångspunkt i en analys

Socialstyrelsens arbete med att ta fram stödet inleddes med en analys av hur ett stöd kunde vara utformat för att på bästa sätt stödja äldreomsorgen i fråga om språkförmåga hos personalen. Analysarbetet resulterade i ett antal utgångspunkter för stödet som presenteras här.

Utgångspunkt 1. Ett underlag som kan användas på olika sätt beroende på förutsättningar och behov

Stödet behöver vara utformat för att kunna användas på olika sätt beroende på verksamheternas förutsättningar och behov. Eftersom verksamheternas förutsättningar och behov skiljer sig åt behöver det finnas utrymme för användarna av stödet att själva välja hur de ska använda det. En följd av detta blir troligen att vissa användare kan vilja ta fram egna, mer specifika eller detaljerade, material utifrån underlaget. Det skulle till exempel kunna vara en checklista för bedömning eller handlingsplan för språkutveckling.

Utgångspunkt 2: För både bedömning och språkutveckling

Enligt Socialstyrelsens bedömning stödjer myndigheten äldreomsorgen bäst i fråga om språkförmåga hos personalen genom att ta fram ett stöd som kan användas som underlag till både bedömning och utveckling. Stödet behöver kunna användas i verksamheters arbete med att bedöma språkförmågan hos personalen, men även i språkutveckling på arbetsplatsen. Myndigheten har också diskuterat möjligheten att använda stödet i uppläggning av utbildning med Skolverket.

Utgångspunkt 3: Mål att sträva mot

Stödet behöver ange mål att sträva mot. Det finns flera skäl till detta. Ett är att arbetsplatsen kan vara en bra plats att utveckla språkförmågan på, särskilt den förmåga som behövs just i arbetet. Ett annat är att det kan vara svårt för verksamheterna att hitta personal med rätt kompetens som har den språkförmåga som behövs. Ytterligare ett skäl är att stödet på så sätt blir relevant även för språkutvecklande aktiviteter eller insatser – om det finns mål att sträva mot finns också något att rikta utvecklingsaktiviteter eller -insatser till.

Utgångspunkt 4: Användaren behöver stöd i att koppla språkförmåga till det praktiska arbetet

Användarna av stödet behöver hjälp i att koppla språkförmågan till sammanhanget, det vill säga arbetet i äldreomsorgen. Det blev ett av flera skäl till att använda Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor som grund för stödet (se nedan).

Utgångspunkt 5: Tillgängligt och lätt att använda

Stödet behöver vara tillgängligt och lätt att använda. Det ska inte vara en alltför omfattande insats för verksamheterna att använda stödet. Därför lades en del av stödet i bilaga. På så sätt kan den som har ett behov av eller en önskan om att fördjupa sig använda även bilagan, medan övriga användare troligen klarar sig med den mindre omfattande och mer tillgängliga delen av stödet. Av samma anledning kom stödet att inledas med en sammanfattning som syftar till att göra det lättare för användaren att snabbt orientera sig i det mest centrala innehållet.

Utgångspunkt 6: Utgångspunkt i Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor och GERS

För att kunna ta fram ett stöd behövs det tydliga och accepterade utgångspunkter. Därför utgår stödet från Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor [2] och GERS, Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning [3].

Kompetensmålen är en lämplig utgångspunkt eftersom de utgör Socialstyrelsens bedömning av den kompetens som behövs för att utföra arbetet som undersköterska med god kvalitet. Stödet anger den språkförmåga som behövs för att uppnå den kompetens som anges i målen. På så sätt anges i stödet den

språkförmåga som behövs för att utföra arbetet som undersköterska med god kvalitet.

Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor omfattar även kompetensområden som inte ligger inom den del av äldreomsorgen som är socialtjänst, exempelvis vårdåtgärder och läkemedel. Socialstyrelsen bedömer dock att dessa områden är relevanta för stödet ändå. Arbetet för personalen i äldreomsorgen rör sig ofta över gränserna mellan hälso- och sjukvård och socialtjänst, och det är viktigt att stödet uppfattas som relevant i förhållande till det faktiska arbetet. Ett av områdena kunde dock uteslutas, det om barns förutsättningar och behov. Enligt myndighetens bedömning ligger detta område allt för långt ifrån den vardag som personalen i äldreomsorgen möter. Om stödet i en framtid skulle utvecklas till att användas i fler områden (se nedan) skulle det troligen behöva byggas ut med även detta område.

GERS är ett material som ska utgöra en gemensam grund i Europa för att utarbeta kursplaner, läroplaner, examina och läromedel. Den tillhandahåller en omfattande beskrivning av de kunskaper och färdigheter som en person behöver tillägna sig för att kunna kommunicera framgångsrikt på ett visst språk (i den svenska versionen handlar det om svenska språket).¹ GERS blev en utgångspunkt för utformningen av stödet därför att det kunde vara en hjälp för myndigheten att rikta stödet mot en önskad *nivå* av språkförmåga. En fördel med att använda GERS i utformningen av stödet är att materialet är framtaget och validerat inom ramen för forskning och därtill överenskommet mellan länder i Europa.² En möjlig svaghet är att det inte är framtaget för att i första hand användas i bedömning – det syftar främst till att användas för utformning av styrdokument med mera för utbildning.³

I GERS anges språkförmåga⁴ på olika nivåer, från A1 (den lägsta nivån) till C2 (högsta nivån). Samtidigt med arbetet med att ta fram stödet pågick på myndigheten ett arbete med att ta fram samt revidera föreskrifter och allmänna råd inom ramen för arbetet med regleringen av yrket undersköterska. I det arbetet har myndigheten tagit fram förslag till allmänna råd för hur utlandsutbildade undersköterskor kan visa språkkunskaper.⁵ Enligt förslaget kan de visa språkkunskaper bland annat genom godkänt resultat på prov på nivå B2 enligt GERS eftersom Socialstyrelsen bedömde att det är den nivå som behövs för undersköterskeyrket.⁶ Av den anledningen bedömde myndigheten också att det var lämpligt att språkbedömningsstödet utgick från just nivå B2.

¹ Läs mer om GERS här: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>.

² De så kallade deskriptorskalor som vi använt i arbetet med stödet (se nedan) är baserade på resultaten av ett projekt som Swiss National Research Council genomförde 1993–1996. Projektet genomfördes som en uppföljning av 1991 års symposium i Rüschlikon. Läs mer här: <https://www.skolverket.se/getFile?file=2144>.

³ Detta var också något som en av de externa experter som bidragit till arbetet påpekade för projektgruppen.

⁴ I materialet används omväxlande benämningarna ”kunskap”, ”kompetens” och ”färdighet”. I Socialstyrelsens stöd används ”förmåga” som en vardaglig benämning för att kunna något.

⁵ De allmänna råden föreslås föras in i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2016:64) om erkännande av yrkeskvalifikationer inom hälso- och sjukvården samt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2017:80) om legitimation för yrke inom hälso- och sjukvården vid utbildning från tredjeland.

⁶ Se Socialstyrelsens konsekvensutredning 2022-08-23, dnr 4.1-21217/2022 s. 16.

Så här är stödet uppbyggt och så här tog Socialstyrelsen fram de olika delarna

Stödet består av två delar: det faktiska stödet och en bilaga. Här redogörs för de olika delarna samt hur myndigheten tog fram dem.

Stödet

Stödet är uppbyggt utifrån Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor. I stödet anges den språkförmåga som enligt Socialstyrelsens bedömning behövs för att uppnå kompetensmålen. Kompetensmålen är indelade i kompetensområden, stödet bygger på dessa områden. För varje område finns en tabell med två kolumner. I den ena återfinns kompetensmålen för området, i den andra anges språkförmåga som behövs för att uppnå målen. Se figur 1.

Figur 1. Stödet består av 25 delar, ett per kompetensområde, som alla innehåller en tabell som består av två kolumner, en som återger kompetensmål och en där språkförmåga anges.

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen

Inledande sammanfattning

Mycket av innehållet under rubriken *Språkförmåga som behövs för att uppnå målen* återkommer i stödets olika delar. I inledningen sammanfattas därför den språkförmåga som anges i de olika områdena.

Språkförmåga som behövs för att uppnå målen

Innehållet under rubriken *Språkförmåga som behövs för att uppnå målen* togs fram och formulerades med utgångspunkt i kompetensmålen och med hjälp av ett urval av så kallade deskriptorer från GERS (se nedan). Dessa deskriptorer finns återgivna i stödets bilaga.

Bilagan

Socialstyrelsen uppskattar att det för de flesta användare av stödet är tillräckligt med det egentliga stödet. Vissa användare kan dock ha nytta även av bilagan. Det gäller troligen särskilt för den som vill använda stödet som underlag för utformning av språkutvecklande insatser av olika slag. Bilagan syftar till att ge ett särskilt stöd i fråga om *nivå* av språkförmåga. Här uttrycks omfattning och avgränsningar i fråga om språkförmåga på ett tydligare sätt än i det övriga stödet. Bilagan är menad att användas som en fördjupning och ett komplement till det egentliga stödet.

Bilagan innehåller så kallade deskriptorer från GERS. Deskriptorer är en form av beskrivning av eller exempel på språkförmåga på olika nivåer. I stödets bilaga finns ett urval av deskriptorer som anger språkförmåga på nivå B2 (se ovan). Urvalet är gjort med utgångspunkt i kompetensmålen. I bilagan

presenteras deskriptorerna i tabeller utifrån kompetensområdena. Där finns de sammanställda och kategoriserade under fyra rubriker: Hörförståelse, Läsförståelse, Muntlig färdighet och Skriftlig färdighet. Se figur 2.

Figur 2. Tabell för respektive kompetensområde där ett urval av deskriptorer på nivå B2 finns sammanställda under rubrikerna, Hörförståelse, Läsförståelse, Muntlig förmåga och Skriftlig förmåga.

Hörförståelse	
Läsförståelse	
Muntlig förmåga	
Skriftlig förmåga	

Stödet kommer att publiceras med en kortare anvisning

Socialstyrelsen kommer att publicera stödet på socialstyrelsen.se i februari 2023. Materialet kommer att publiceras i form av en nedladdningsbar fil. Det kommer även att finnas en kortare text för att sätta in stödet i rätt kontext. Kommunikationsinsatser planeras för att göra stödet känt hos chefer och andra som kan använda stödet som underlag i bland annat rekrytering och utveckling på arbetsplatsen. Kommunikation kommer även att ske med andra aktörer som kan komma att använda stödet, exempelvis lärare som utbildar morgondagens medarbetare, detta för att det ska finnas en gemensam förståelse för vilken språkförmåga som behövs inom äldreomsorgen.

Så här är stödet tänkt att användas

Stödet – med eller utan bilaga – är menat att kunna användas på olika sätt beroende på verksamheternas förutsättningar och behov. Här är några exempel samt tips till användaren av stödet:

- Stödet kan användas av chefer eller HR-personal som ett underlag för arbetet med att bedöma om personalen har den språkförmåga som behövs för arbetet i äldreomsorgen.
- Det kan användas som ett underlag för planering och utformning av språkutvecklande aktiviteter på arbetsplatsen.
- Det kan användas vid rekrytering som ett underlag för att bedöma språkförmågan hos en nyanställd och för arbetet med att planera och lägga upp språkutvecklande insatser för den nyanställda.
- Stödet kan användas som ett underlag för diskussioner i arbetsgruppen om hur språkförmågan ser ut på arbetsplatsen och hur den kan utvecklas.
- Vissa användare av stödet kan vilja få en bild av hur personalens språkförmåga utvecklas över tid. Det kan då vara lämpligt att upprepa bedömningarna efter en tid.
- Stödet kan troligen också vara av intresse för enskilda medarbetare som vill sätta sig in i vilken språkförmåga som förväntas av dem på arbetsplatsen.
- Det kan även användas som ett underlag i planering av APL (arbetsplatsförlagt lärande).

Identifierat behov av fortsatt arbete

Socialstyrelsen ser behov av att följa upp och utveckla stödet. Stödet är, som nämnts tidigare, utformat för att kunna användas på olika sätt beroende på verksamheternas förutsättningar och behov. När stödet har använts en tid är det möjligt att undersöka hur användandet ser ut. Det kan göras på olika sätt, både kvalitativt och kvantitativt. Myndigheten kan till exempel gå ut med en enkätundersökning till verksamheter för att få reda på hur många som använder stödet och i vilket eller vilka syften. Det skulle också kunna göras genom en eller flera pilot- eller fallstudier. I sådana skulle myndigheten kunna få mer ingående kunskaper om hur stödet kan användas samt få möjlighet att identifiera styrkor och svagheter i stödets utformning. Resultatet av en sådan undersökning skulle kunna leda till att myndigheten identifierar behov av att göra anpassningar i stödet. Det kan också leda till att myndigheten ser ett behov av att ta fram ett eller flera stödmaterial som syftar till att underlätta användningen av stödet, exempelvis en användarhandledning eller diskussionsunderlag till personalmöte.

Socialstyrelsen bedömer också att stödet efter vissa anpassningar skulle kunna användas i fler verksamheter eller för fler yrkesgrupper inom vård och omsorg.

Socialstyrelsen föreslår därför att myndigheten ges i uppdrag att följa upp och utveckla stödet.

Referenser

1. Regeringen (Socialdepartementet) Uppdrag att ta fram ett språkbedömningsstöd för verksamheter inom äldreomsorgen S2022/02057 (delvis)
2. Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor. Stockholm. Socialstyrelsen 2021
3. Skolverket. Gemensam europeisk referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning. Hämtat 2023-01-15. <https://www.skolverket.se/getFile?file=2144>

Bilaga 1. Till verksamheter som ska använda Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling

Denna bilaga vänder sig till de som ska använda stödet *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling* och är tänkt att sätta in det i ett sammanhang. Bilagan beskriver kort kompetensförsörjningsläget och varför äldreomsorgen behöver arbeta språkutvecklande för att klara sitt uppdrag. En beskrivning av språkutvecklande arbetsplats och chefs roll samt juridiska utgångspunkter ingår också i bilagan.

Socialstyrelsen har i *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling* tydliggjort vilken språkförmåga som personal i äldreomsorg behöver. Underlaget ska:

- Underlätta för verksamheterna att kunna bedöma vilken språkförmåga i svenska som personal i äldreomsorgen behöver.
- Ge vägledning i verksamheternas bedömning av om personalen har tillräcklig språkförmåga i svenska för aktuella arbetsuppgifter.

Verksamheterna kommer behöva anpassa underlaget till lokala behov och förutsättningar. Utifrån de behov verksamheterna har kan de sedan utveckla och ta fram verktyg eller arbetssätt som bidrar till att identifiera behov av kompetensutveckling gällande språkförmåga. På så vis är underlaget ett stöd för verksamheterna att ge personalen möjlighet att nå den språkförmåga de behöver för att utföra arbetet i äldreomsorgen med kvalitet. Detta stärker förutsättningarna för en god vård och omsorg om äldre.

Kompetensförsörjning

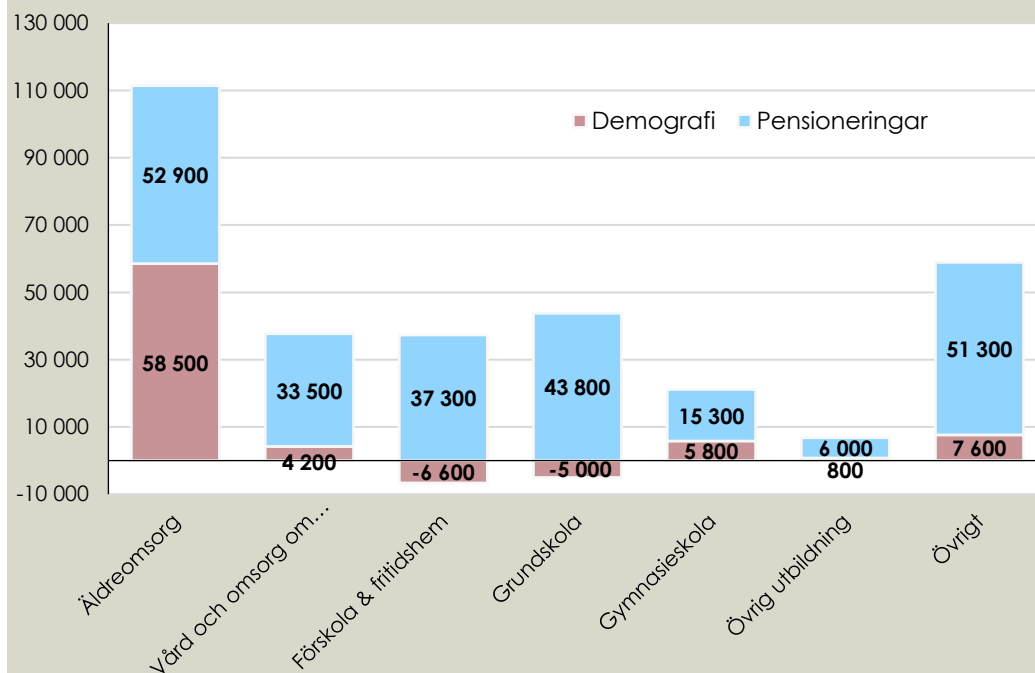
De senaste åren har frågan om kompetensförsörjning i äldreomsorgen varit i fokus, både gällande brist på bemanning och adekvat kompetens för arbetet.⁷ Det är centralt att personalen har rätt kompetens för sina arbetsuppgifter för att äldre ska känna sig trygga med den vård och omsorg som ges. Språkkunskaper och förmåga att kommunicera både muntligt och skriftligt är grundförutsättningar för att personalen ska kunna utföra arbetet inom äldreomsorgen på ett säkert sätt [1].

I en nyligen framtagen rapport från SKR [2] framkommer att framtidens ökade behov av anställda på grund av den demografiska utvecklingen är störst inom äldreomsorgen. Det behövs omkring 58 500 fler anställda fram till år 2031 jämfört med år 2021. Det är en ökning med drygt 31 procent – från cirka 186 000 anställda till cirka 245 000 anställda år 2031. Under

⁷ Se t.ex. IVO, Vad har IVO sett 2019?, 2020 och SOU 2020:80, Äldreomsorgen under pandemin s. 250–256.

samma period går nästan lika många i pension från äldreomsorgen. Tillsammans betyder det att äldreomsorgen skulle behöva cirka 111 000 nya anställda för att möta de ökade behoven av omsorg och ersätta de som går i pension. Se figur 1.

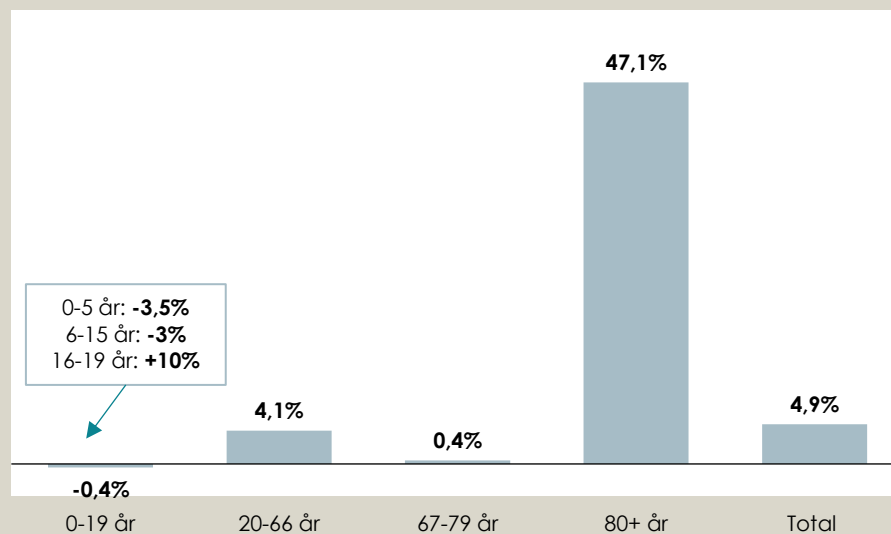
Figur 1. Prognos över behov av anställda pga demografin samt pensioneringar 2021–2031, per verksamhet, kommun (inkl. privata utförare)

Källa SKR

Antalet personer i arbetsför ålder, mellan 20–66 år, är idag drygt 6,1 miljoner. Fram till 2031 förväntas gruppen öka med drygt fyra procent, vilket motsvarar omkring 253 000 personer. Se figur 2. Det är en mindre ökning jämfört med föregående tioårsperiod då gruppen ökade med 356 000 personer, drygt 6,2 procent [2].

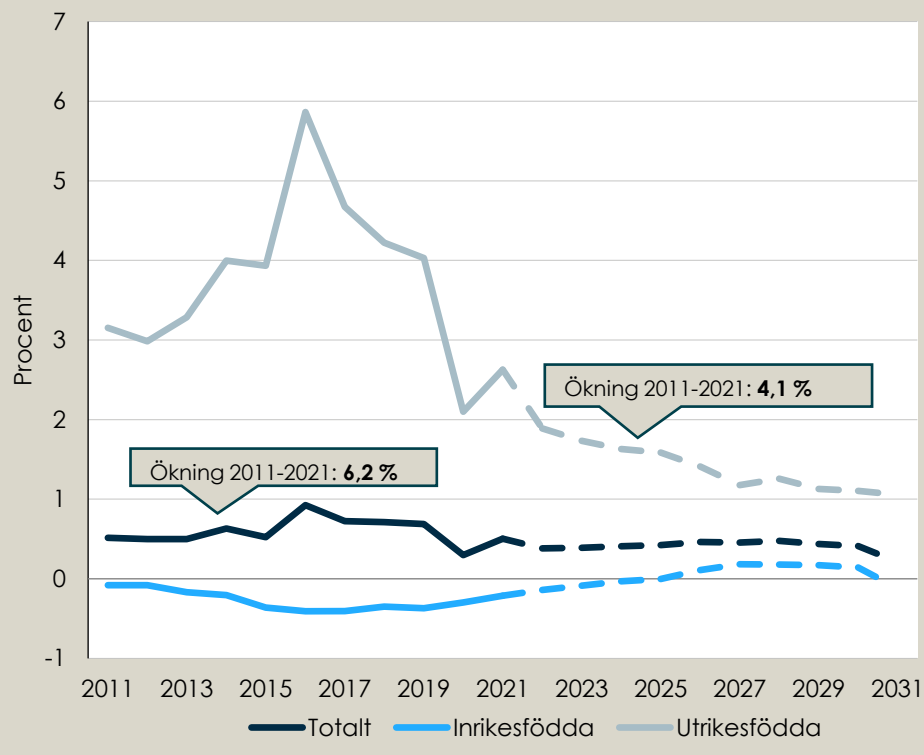
Figur 2. Befolkningsökning uppdelat på ålder i procent, 2021-2031

Källa SKR

Att gruppen i arbetsför ålder överhuvudtaget har ökat de senaste tio åren beror på att antalet utrikesfödda personer har ökat i arbetsför ålder. Sedan 2011 har den gruppen ökat med nästan 45 procent, medan inrikesfödda i arbetsför ålder istället minskat med drygt tre procent. Utrikesfödda står för ungefär 95 procent av den totala ökningen av personer i arbetsför ålder. Utvecklingstakten fram till 2031 blir däremot något lägre även för utrikesfödda [2]. Se figur 3.

Figur 3. Utvecklingstakt av personer i arbetsför ålder fördelat på ursprung, 2011–2031

Källa SKR

Aktuella utredningar som berör språk

Ett flertal utredningar har de senaste åren beskrivit brister i äldreomsorgens kompetensförsörjning, de flesta utredningar tar i sammanhanget upp frågan om språk. Här nedan redogör vi för några.

Utredningen om en äldreomsorgslag konstaterar att kvalitetsbrister gällande personalens kunskaper i svenska språket har uppmärksamats i flera rapporter på senare tid. En växande andel av personalen inom äldreomsorgen har annat språk än svenska som modersmål. Språk och kommunikation beskrivs som en förutsättning för en vård och omsorg av god kvalitet.⁸

I utredningen om regleringen av yrket undersköterska anges bristande språkkunskaper som ett specifikt kompetensområde som behöver stärkas. Utredningen genomförde en omfattande kartläggning över kunskapsbrister inom vården och omsorgen. Den låga språknivån är en återkommande synpunkt och bristerna handlar om både den kommunikativa och den skriftliga förmågan samt hör- läs- och ordförståelse. I utredningen betonar arbetsgivarna vikten av att undersköterskan ska kunna hantera språket. Att undersköterskan ska kunna kommunicera muntligt och skriftligt är centralt för att hon/han ska kunna ge brukaren rätt vård och omsorg, föra samtal samt förmedla iakttagelser till andra yrkesgrupper. Företrädare har nämnt att

⁸ Se SOU 2022:41, Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer s. 227 f. och 307 f.

språkbristerna hos personalen kan få allvarliga konsekvenser i möten med personer med nedsatt kognitiv förmåga.⁹

Inspektionen för vård och omsorg, IVO, har i sina iakttagelser från 2019 rapporterat om kvalitetsbrister gällande personalens språkliga kompetens.¹⁰ Coronakommissionen har påtalat att kommunerna måste genomföra språkutbildningsinsatser för omsorgspersonal som saknar tillfredsställande språkkunskaper.¹¹ Betydelsen av att personalen har nödvändiga kunskaper i det svenska språket har också framkommit i utredningen om en hållbar kompetensförsörjning inom vård och omsorg om äldre.¹²

I en rapport Kommunal har tagit fram [3] framgår att språkkunskaper är en grundförutsättning för att undersköterskan ska kunna utföra sina arbetsuppgifter med kvalitet och säkerhet. Kraven ökar på alla som arbetar inom äldreomsorgen. Det handlar om den brukarnära omvårdnaden och omsorgen, men också om att kunna dokumentera, larma, skriva avvikelser, föra samtal med anhöriga och andra anställda inom vården. Om inte alla kan utföra samtliga moment bidrar det till en ökad arbetsbelastning för de som har bättre språkkunskaper. Det kan också innebära problem för andraspråkstälaren själv och bristande omsorgskvalitet eller patientsäkerhet.

Andraspråkstälare

Med andraspråk menar vi ett eller flera språk som någon tillägnat sig efter sitt förstaspråk. Vi menar att personen, andraspråkstälaren, har ett annat förstaspråk, och svenska kan vara ett av flera andraspråk.

Institutet för språk och folkminnen skriver att flerspråkighet är en rikedom och en resurs – både för den som är flerspråkig och för samhället. Samhället behöver flerspråkiga personer, till exempel tolkar, översättare och personer som kan ge vård och omsorg på olika språk. Det finns forskning som visar att de flesta personer, i synnerhet vuxna, som lär sig ett nytt språk utvecklar det nya språket mer effektivt om de får tillgång till formellt lärande. Förutom undervisning finns det annat som är viktigt för att lära sig ett språk. Att ha tät kontakt med förstaspråkstälare av det nya språket, att lära sig det nya språket i en trygg miljö, och att ha en stark motivation att lära sig det nya språket. Som van talare av språket kan man stötta andraspråkstälare genom att skapa en trygg miljö där det ges många möjligheter att tala det nya språket med kollegor och andra [4].

Från att år 2000 ha varit 11,3 procent av befolkningen, var andelen 20 procent i slutet av 2021. Det vanligaste födelselandet för utlandsfödda är Syrien, därefter kommer Irak. Finland var under många år det vanligaste födelselandet för utlandsfödda, men är idag det tredje vanligaste landet. I takt med att antalet utlandsfödda äldre i Sverige blir allt fler, kommer äldreomsorgen möta en mer heterogen grupp av äldre med vård- och omsorgsbehov än i dag [5]. Därmed kommer även andra språkkunskaper än svenska vara viktigt inom äldreomsorgen.

⁹ Se SOU 2019:20, Stärkt kompetens i vård och omsorg s. 118.

¹⁰ Se IVO, Vad har IVO sett 2019?, 2020.

¹¹ Se SOU 2020:80 s. 250 och s. 254.

¹² Se SOU 2021:52, Vilja, välja vård och omsorg s. 17, 144 f. och 167–169.

SKR skriver i sin rapport om välfärdens kompetensförsörjning att språkkunskaper är av stor vikt på arbetsmarknaden och särskilt i kontaktyrken. Språkutbildningen måste hålla hög kvalitet och vara relevant utifrån arbetslivets behov. Det behövs samtidigt stöd till arbetsgivare för att arbeta språkutvecklande exempelvis utifrån språkbudskonceptet [2].

I praktiken är det svårt att avgöra vilka ord eller vilket språkbruk man behöver behärska för att klara ett yrke eller arbeta inom en bransch. Man använder inte bara fackord när man arbetar. I de flesta yrken ingår en rad olika arbetsuppgifter och man skriver och läser olika typer av texter och talar med olika grupper av människor: arbetskamrater, brukare, patienter och anhöriga. Under en arbetsdag utför man inte heller bara arbetsuppgifter som hör till ett yrke. I vissa yrken skriver och läser man mycket, i andra yrken dominerar muntlig kommunikation. Det kan också ställas krav på digital kompetens [4].

Kommunal skriver i sin rapport att rusta individen med språkkunskaper kommer inte bara lyfta äldreomsorgen utan också individen. Dessutom gynnar det hela arbetslaget om alla kan göra allt som arbetet innebär [3].

Språkutvecklande arbetsplats

För chefer, rekryterare och arbetskamrater är det bra att känna till hur språket fungerar för en person som håller på att lära sig det. Det är viktigt att veta hur man som förstaspråkstalar kan underlätta kommunikationen och stödja en arbetskamrat som vill utveckla sitt språk. Att språket fungerar i samhället och på arbetet är ett gemensamt ansvar för alla som talar svenska, både andra- och förstaspråkstalar. Som förstaspråkstalar är man en resurs och ett stöd för den som lär sig svenska i vuxen ålder [3]. Oavsett hur långt en andraspråkstalar har kommit i inläringen av svenska är det i tal eller skrift med andra svensktalande som språket testas och kommer till användning. Den som redan behärskar svenska väl har här ett stort ansvar för att få kommunikationen att fungera. Som förstaspråkstalar har man ett ansvar för att samtalet ska fungera genom att försöka förebygga problem och lösa dem om de uppstår. Man kan underlätta samtalspartners möjlighet att delta i samtalet genom att prata långsammare, stötta genom att tala om hur samtalet ska gå till och på ett tydligt sätt koppla ett samtalsämne till ett annat. Även andraspråkstalar som redan har lärt sig svenska eller som kommit en bit på väg i sin inläring är viktiga resurser för nya andraspråkstalar. De har erfarenheter från språkinläring som de kan dela med nya andraspråkstalaren [3].

Att prata om språk, språkbrister och språkutveckling innebär att komma nära individens integritet och självkänsla. Därför är tillit och bra ledarskap, samt en tillåtande, trygg atmosfär centralt på arbetet. Utbildningar i svenska är basen för att lära sig ett nytt språk, men det räcker inte. När den som har studerat svenska kommer till en arbetsplats fortsätter inte språkutvecklingen automatiskt. För att språket ska fortsätta utvecklas behöver personen träna och utveckla språket tillsammans med andra. Det behövs strukturer som stöttar språkutvecklingen på jobbet, och ett öppet och tillåtande klimat kring språkfrågor [3].

Det finns inte så många alternativ till att arbeta språkutvecklande. Ungefär 25 procent av Sveriges befolkning tillhör den grupp som ofta kallas första

eller andra generationens invandrare, och många i den gruppen är andraspråkstalare av svenska. Det är en så stor grupp att den inte kan ses som marginell, utan måste betraktas och förvaltas som en resurs [4]. En allt större andel av personer som arbetar inom vård och omsorg har utländsk bakgrund. Utan utlandsfödda skulle äldreomsorgen inte klara sitt uppdrag. Cirka 150 000 personer arbetade med vård och omsorg i särskilda boendeformer för äldre 2017. Av dem var 28 procent födda i ett annat land än Sverige. I Stockholms län var 55 procent i personalgruppen utrikesfödd. De flesta talar bra svenska, men det finns också många med bristfälliga språkkunskaper [3]. Tvåspråkig personal behövs i äldreomsorgen då det blir fler äldre som har insatser inom äldreomsorgen med ett annat första språk än svenska. Det kan vara någon som invandrat, eller en person som har något av de nationella minoritetsspråken eller teckenspråk som sitt första språk. Personer som till exempel drabbats av stroke eller kognitiv svikt kan förlora språk de lärt sig i vuxen ålder. Tillgång till personal som talar samma språk som den äldre blir då en viktig resurs.¹³

Precis som i skolan kan man på en arbetsplats behöva bygga broar mellan den svenska som används i vardagen och det språk som man förväntas lära sig och behärska på arbetsplatsen. Det gäller såväl yrkesspecifika termer som mer allmänt arbetsplatsrelaterat språk [4].

Styrning och ledning, chefens roll

Första linjens chef i äldreomsorgen har en nyckelfunktion i att säkerställa att den språkliga förmågan hos personalen höjs. Chefen måste stötta språkutveckling för att det ska bli en fråga som prioriteras. Som tidigare redan nämnts så finns det inte så många alternativ till att arbeta språkutvecklande om äldreomsorgen ska klara sitt uppdrag. Språkutvecklande arbete kan inte enbart utgå från bedömning av sökandes språkkunskaper. Man behöver även bedöma arbetsplatsens kapacitet att stötta nya sökanden i den fortsatta språkutvecklingen.

Arbetet med att anpassa strukturer på arbetsplatsen för att underlätta för andraspråkstalare tar både tid och resurser. Det arbetet utförs ofta redan idag i det tysta av arbetskamrater som försöker hitta lösningar. Ett språkarbete på arbetet, som till exempel att ta fram textmallar eller samtalsmallar för vanligt förekommande kommunikation, gynnar också fler än bara andraspråkstalare. Det kan öka effektiviteten och fungera som stöd också för många förstaspråkstalare [4]. I handboken *Lyft språket på jobbet* [6] framgår att det finns många fler än andraspråkstalare som gynnas av att arbetsplatsen arbetar språkutvecklande. Vikarier och praktikanter är exempel på grupper som kan behöva stöd för att komma in i rutiner, traditioner och i språkbruket på arbetsplatsen.

Flera nordiska studier visar att det inte är självklart att språkutveckling blir bättre genom kontakter med arbetslivet. Det framkommer i en studie som Biggestans gjort [7]. Språkutveckling på arbetsplatsen handlar om vilka möjligheter att delta i meningsfull språklig kommunikation som arbetsplatsen

¹³ Se SOU 2022:41, Nästa steg – Ökad kvalitet och jämlikhet i vård och omsorg för äldre personer s. 228

erbjuder och hur språkutvecklande de kommunikativa situationerna är som andraspråkstalare deltar i.

Bedömning av språkkunskaper som görs i samband med rekrytering inom äldreomsorgen är ofta individuell och relativt oreflekterad enligt en studie som gjorts i Göteborgs Stad [8]. Dessutom saknas också verktyg och kompetens för att bedöma språklig kompetens. För att bedöma om språket räcker till för olika syften är det nödvändigt att gemensamt tolka, sätta ord på och rama in vilket språk som är önskvärt. Detta behöver utvecklas inom äldreomsorgen och chefer som ska göra bedömningen har en viktig roll i detta arbete.

I samtal med Göteborgs Stad och deras arbete med språkmedvetenhet på arbetsplatsen framkom att det finns risk för att missförstånd och brister alltid ses som resultat av bristande språkförmåga hos en anställd, när det många gånger handlar om andra saker. Det kan istället egentligen handla om, generell eller specifik yrkeskompetens eller att människor har olika kulturella referensramar kring saker som mat, städning, högtider, omsorg, omvärldskunskap med mera. Om man inte är noga med att analysera och definiera vad som orsakar missförstånd eller brister i kvalitet så kan det leda till att man vidtar fel åtgärder för att komma tillrätta med bristerna. Insatserna behöver kombinera både språk- och kunskapsutveckling och då är det viktigt att arbeta med en bred arsenal av åtgärder och insatser för att stärka den språkliga förmågan, och inte genomföra isolerade utbildningsinsatser enbart i språket.

En engagerad och aktiv chef är ofta avgörande för att en arbetsplats ska lyckas bygga upp en språkutvecklande miljö. Det behövs en chef som är övertygad om att förändring behövs och som är beredd att sätta igång arbetet. Chefen behöver förankra arbetet med att arbeta språkutvecklande, skapa en positiv förväntan och få personalgruppen att se att det finns fördelar för alla med att arbeta språkutvecklande. Ansvaret för att stötta och ge det språkutvecklande arbetet mandat ligger hos chefen. Det krävs för att arbetet ska leva vidare och utvecklas på lång sikt [6].

Juridiska utgångspunkter

Nedan redogör vi för några juridiska utgångspunkter för äldreomsorgen. Vi har valt ut de som vi tycker särskilt har bäring på kompetens och kvalitet i verksamheterna.

- Enligt 3 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, ska insatser inom socialtjänsten vara av god kvalitet. För utförande av uppgifter inom socialtjänsten ska det finnas personal med lämplig utbildning och erfarenhet. Kvaliteten i verksamheten ska systematiskt och fortlöpande utvecklas och säkras. Kravet på god kvalitet gäller både privat och offentlig verksamhet inom socialtjänsten och för såväl myndighetsutövning som övriga insatser.¹⁴
- I förarbetena till 3 kap. 3 § SoL framgår det att god kvalitet i omsorg och vård av äldre förutsätter att den enskilde och/eller dennes företrädare ges ett verkligt inflytande över insatsernas utformning. Ett reellt inflytande handlar också om bemötande och respekt för var och ens särart, vilja och

¹⁴ Se regeringens proposition 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s. 51.

önskemål. Vidare framgår det att ett gott bemötande kräver kunnighet, lyhördhet, inlevelseförmåga och empati – ett medvetet förhållningssätt. En av de viktigaste förutsättningarna för att uppnå god kvalitet i omsorgen om äldre är tillgången till personal med lämplig utbildning och kompetens samt ett tydligt och engagerat ledarskap. Genom att fortlöpande beakta behovet av kompetensutveckling stärks möjligheterna att hålla en god kvalitet i socialtjänstens olika verksamheter.¹⁵

- I förarbetena nämns även att begreppet kompetens är mångtydigt och kan ha olika betydelse i olika sammanhang. Begreppet syftar inte bara på formell behörighet utan hänvisar också till ord som kvalifikation, kunskap, erfarenhet, förmåga, lärande och färdighet.¹⁶
- I Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2011:9) om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete finns ytterligare bestämmelser om systematiskt kvalitetsarbete för socialtjänsten. Den som bedriver socialtjänst ska ansvara för att det finns ett ledningssystem för verksamheten. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verksamhetens kvalitet.¹⁷
- I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 2011:12) om grundläggande kunskaper hos personal som arbetar i socialtjänstens omsorg om äldre finns rekommendationer om vilka kunskaper och förmågor som personalen minst bör ha inom tolv angivna områden. Ett av områdena som anges är kommunikation där det anges att personalen, som minst, bör ha förmåga att förstå, tala, läsa och skriva svenska.
- Enligt SOSFS 2011:12 kan de kunskaper och förmågor som anges i de allmänna råden uppnås genom godkänt resultat på utbildningar bestående av kurser om 1 400 poäng i de programgemensamma ämnena i vård- och omsorgsprogrammet eller kurser om 1 500 poäng som ingår i Skolverkets nationella yrkespaket för arbete som undersköterska. Kunskaperna och förmågorna kan även uppnås genom godkänt resultat på någon annan utbildning som motsvarar dem som anges.

¹⁵ Se prop. 1996/97:124 s. 53 f.

¹⁶ Se prop. 1996/97:124 s. 48.

¹⁷ Se 3 kap. 1 § SOSFS 2011:9.

Referenser

1. Regeringsbeslut (S2022/02057)
2. Valfärdens kompetensförsörjning Personalprognos 2021–2031 och hur välfärden kan möta kompetensutmaningen. Stockholm. SKR 2022
3. Marie Huupponen. Svenska språket A och O inom äldreomsorgen. Stockholm. Kommunal 2019
4. Carla Jonsson, Lotta Olvegård, Sofia Tingsell. Flerspråkighet i arbete En vägledning från Språkrådet. Stockholm. Institutet för språk och folkminnen, 2021
5. Statistikmyndigheten. Utrikes födda i Sverige. Hämtad 2022-12-08 från <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda/>
6. Lyft språket på jobbet! Handbok för arbetsplatser som vill arbeta språkutvecklande. Stockholm. Föreningen vård- och omsorgscollege
7. Aina Bigestens. Språkombudet som en resurs på arbetsplatsen. Stockholm. Stockholms universitet, 2019
8. Lena Thornéus, ”Det är viktigt med språket, annars hur kan man arbeta?” Observationer och reflektioner om kommunikation inom äldreomsorgen. Göteborg. Göteborgs Stad 2021

Bilaga 2. Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling

Innehåll

Om stödet	3
Så här är stödet uppbyggt	3
Så här kan stödet användas	4
Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling	5
Språkförmåga i sammanfattning	5
Språkförmåga per kompetensområde	6
Kompetensområde 1. Förebygga, bevara och förbättra	6
Kompetensområde 2. Bedöma hälsotillståndet	7
Kompetensområde 3. Stödja det dagliga livet	8
Kompetensområde 4. Helhetssyn	9
Kompetensområde 5. Etik och delaktighet	10
Kompetensområde 6. Bemötande	11
Kompetensområde 7. Kommunikation	12
Kompetensområde 8. Samverkan och samarbete	13
Kompetensområde 9. Dokumentation	14
Kompetensområde 10. Anatomi, fysiologi och patofysiologi	15
Kompetensområde 11. Läkemedel	16
Kompetensområde 12. Vårdåtgärder	17
Kompetensområde 13. Hygien i vård och omsorg	18
Kompetensområde 14. Funktionsförmåga och funktionsnedsättningar	19
Kompetensområde 15. Psykisk ohälsa	20
Kompetensområde 17. Äldre med komplexa behov	21
Kompetensområde 18. Måltiden och hälsan	22
Kompetensområde 19. Förflyttningstekniker	23
Kompetensområde 20. Teknik i det dagliga livet	24

Kompetensområde 21. Missbruk och beroende	25
Kompetensområde 22. Risk och riskbeteende	26
Kompetensområde 23. I livets slutskede	27
Kompetensområde 24. Lagar och andra regler	28
Kompetensområde 25. Styrning och organisation.....	29
Kompetensområde 26. Utveckling på arbetsplatsen.....	30

Om stödet

Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling är ett stöd från Socialstyrelsen som riktar sig i första hand till den som leder och fördelar arbetet – eller arbetar med exempelvis rekrytering eller kvalitetsutveckling – inom äldreomsorgen.

I stödet anges den språkförmåga som Socialstyrelsen bedömer behövs för att utföra arbetet inom äldreomsorgen med god kvalitet.

Stödet ska kunna användas som underlag för bedömning av språkförmåga hos personalen och för att rikta språkutvecklande insatser på ett ändamålsenligt sätt. Det ska ge äldreomsorgens verksamheter en utgångspunkt för att utveckla strategier och verktyg för att arbeta med språkbedömning och språkutveckling på arbetsplatsen. (Läs mer nedan).

Innehållet i stödet ska förstås som mål att sträva mot. Det är alltså inte en utgångspunkt att all personal har den språkförmåga som anges i stödet vid anställningens början.

Stödet utgår från *Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor*¹⁸. I stödet anges den språkförmåga som behövs för att uppnå dessa mål. Stödet har tagits fram och formulerats delvis med hjälp av *GERS, Gemensam europeisk referensram för språk*.¹⁹

Så här är stödet uppbyggt

Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor är indelade i kompetensområden. *Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling* är uppbyggt utifrån dessa områden. Stödet består av 25 delar, en del per kompetensområde.²⁰ Varje del av stödet innehåller två delar: en med kompetensmål för området och en som anger språkförmåga som behövs för att uppnå målen i kompetensområdet. Se figur 1 nedan.

Den språkförmåga som behövs för arbetet i äldreomsorgen anges också i sammanfattad form under rubriken *Språkförmåga i sammanfattning*. Här anges sådan förmåga som återkommer på flera ställen i stödet och som kan ses som särskilt central. Ord som anger språkförmåga som kan ses som särskilt central är också markerad med fet text på flera ställen i stödet.

Stödets olika delar bygger på och förutsätter delvis varandra. Stödet ska därför förstås som en helhet; de anger tillsammans den språkförmåga som behövs.

Det finns en bilaga till stödet. Bilagan kan ses som ett komplement till stödet och som en fördjupning. Innehållet i bilagan är inte knutet specifikt till arbetet i äldreomsorgen, det ger i stället en mer explicit beskrivning i fråga om *nivå* av språkförmåga. Stödet går att använda på olika sätt beroende på verksamheternas behov (se mer nedan). Det går alltså att vid behov komplettera med bilagan, men i många fall räcker troligen det stöd som presenteras nedan.

¹⁸ Läs mer om kompetensmålen här: <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-2-7219.pdf>.

¹⁹ Läs mer om GERS här: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>.

²⁰ Kompetensmålen består egentligen av 26 områden, men i denna version av stödet är *Kompetensområde 16. Barns förutsättningar och behov* uteslutet.

Läs mer om varför stödet ser ut som det gör och hur det gick till när Socialstyrelsen tog fram det i rapporten *Språkbedömningsstöd till verksamheter inom äldreomsorg. Rapportering av regeringsuppdrag*.

I stödet används *brukare* som en benämning för de personer som de åtgärder och insatser som personalen i äldreomsorgen utför riktar sig till.²¹

Figur 1. Stödet är indelat i 25 delar, en per kompetensområde. Varje del består av en tabell som innehåller två kolumner. I den ena finns kompetensmål för området, i den andra anges språkförmåga som behövs för att uppnå kompetensmålen.

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen

Så här kan stödet användas

Stödet är menat att kunna användas på olika sätt beroende på verksamheternas förutsättningar och behov. Här är några exempel samt tips till användaren av stödet:

- Stödet kan användas av chefer eller HR-personal som ett underlag för arbetet med att bedöma om personalen har den språkförmåga som behövs för arbetet i äldreomsorgen.
- Det kan användas som ett underlag för planering och utformning av språkutvecklande aktiviteter på arbetsplatsen.
- Det kan användas vid rekrytering som ett underlag för att bedöma språkförmågan hos en nyanställd och för arbetet med att planera och lägga upp språkutvecklande insatser för den nyanställda.
- Stödet kan användas som ett underlag för diskussioner i arbetsgruppen om hur språkförmågan ser ut på arbetsplatsen och hur den kan utvecklas.
- Vissa användare av stödet kan vilja få en bild av hur personalens språkförmåga utvecklas över tid. Det kan då vara lämpligt att upprepa bedömningarna efter en tid.
- Stödet kan troligen också vara av intresse för enskilda medarbetare som vill sätta sig in i vilken språkförmåga som förväntas av dem på arbetsplatsen.
- Stödet kan även användas som ett underlag i planering av APL (arbetsplatsförlagt lärande).

²¹ I den del av stödet som utgörs av kompetensmål används delvis en annan terminologi, till exempel används benämningen *patienter och brukare*. En annan förekommande benämning är *den dagliga vården och omsorgen*. Att terminologin delvis skiljer sig åt mellan stödets olika delar beror framför allt på att kompetensmålen från början togs fram för att användas inom en undersköterskans *hela* arbetsfält, det vill säga i både vård och omsorg eller både hälso- och sjukvård och socialtjänst.

Språkförmåga i äldreomsorgen – Underlag för bedömning och utveckling

Språkförmåga i sammanfattning

Kommunikation är ett av de viktigaste verktygen inom äldreomsorgen. Många arbetsuppgifter i äldreomsorgen utförs i dialog med brukaren. I det behövs det ”vardagliga” språket. Medarbetaren behöver kunna ställa frågor om brukarens hälsa och humör men också kunna småprata om till exempel hans liv och tidigare yrke. Personalen arbetar ofta i team med medarbetare ur andra yrkesgrupper som till exempel sjuksköterskor, fysioterapeuter och arbetsterapeuter. Det innebär att man behöver kunna delta i samtal med dem och kunna förstå deras instruktioner. Ofta behöver medarbetaren också kunna vidarebefordra en instruktion. Viktigt för arbetet är även att kunna ställa frågor för att säkerställa att informationen uppfattas på rätt sätt.

Här ges en lista över exempel på språkliga aktiviteter som personalen i äldreomsorgen behöver klara av:

- Beskriva – till exempel hur en tandborstning går till.
- Ge instruktioner – till exempel vid användning av olika hjälpmedel, tydligt beskriva olika steg.
- Förtydliga – ställa följdfrågor till boende, närstående eller kollegor
- Förklara – till exempel de olika stegen i en förflyttning.
- Småprata – till exempel om väder eller fritidsintressen.
- Prata i telefon.
- Läs: instruktioner, mejl från kollegor och chefer, genomförandeplaner.
- Använda rätt terminologi inom olika områden, till exempel:
 - Måltider
 - Anatomi
 - Olika symtom
 - Hjälpmedel
 - Läkemedel
 - Tekniska manualer, till exempel användning av programvaror eller tv
- Skriva sammanhängande texter, till exempel levnadsberättelser, genomförandeplaner och dokumentation av olika slag.
- Argumentera – till exempel förklara varför vissa insatser behövs.

Språkförmåga per kompetensområde

Kompetensområde 1. Förebygga, bevara och förbättra

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur sjukdomar, skador och olyckor, till exempel undernäring, trycksår och fallolyckor, hos patienter och brukare kan förebyggas - uppvisa kunskap om hur funktionsförmågan hos patienter och brukare kan bevaras och förbättras - kunna identifiera patienters och brukares behov av och förmåga till fysisk aktivitet - kunna stödja patienter och brukare till aktivitet i det dagliga livet - kunna genomföra insatser för att förebygga sjukdomar, skador och olyckor med utgångspunkt i bedömningar eller instruktioner från andra yrkesgrupper - kunna genomföra insatser för att bevara eller förbättra patienters och brukares funktionsförmåga med utgångspunkt i bedömningar eller instruktioner från andra yrkesgrupper	Det här området handlar bland annat om att identifiera brukares behov och att genomföra olika former av insatser med utgångspunkt i instruktioner från andra yrkesgrupper. Här behöver medarbetaren kunna stötta och motivera brukaren. För det behöver hen kunna bygga relationer med brukaren, vilket förutsätter bland annat att hen förstår både konkret och abstrakt innehåll i det brukaren säger. Hen behöver också i samtalen med brukaren kunna uttrycka känslor och lyfta fram den personliga inbörden av händelser och erfarenheter. Här blir småpratet viktigt. Medarbetaren behöver också kunna instruera brukaren, och i det ingår att ge tydliga, detaljerade beskrivningar av vad som ska göras. Vidare behöver hen kunna motivera brukaren till exempelvis olika övningar genom tydliga resonemang och genom att på ett utförligt sätt ge stöd för sina ståndpunkter. Eftersom medarbetaren arbetar utifrån bedömningar från andra yrkesgrupper behöver hen också förstå långa, komplicerade instruktioner inom aktuellt område, inbegripet detaljer och varningar. Hen behöver också förstå muntliga instruktioner, samt den begreppsapparat som exempelvis fysioterapeuten använder. En svårighet kan vara att växla mellan olika register, det vill säga prata med till exempel fysioterapeuten på "fysioterapeutens språk" och med brukaren på det sätt som passar just hen.

Kompetensområde 2. Bedöma hälsotillståndet

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna identifiera tecken på förändringar i patientens eller brukarens hälsotillstånd, till exempel i fråga om smärta eller förmåga till kommunikation - kunna identifiera behov av kontakt med andra yrkesgrupper inom vård och omsorg med utgångspunkt i patientens eller brukarens hälsotillstånd - kunna anpassa den dagliga vården och omsorgen med utgångspunkt i patientens eller brukarens aktuella hälsotillstånd	Det här området handlar bland annat om att bedöma brukares hälsotillstånd och att ta kontakt med medarbetare i andra yrkesgrupper när det är aktuellt för att rapportera om och diskutera bedömningen. För att kunna bedöma hälsotillstånd behöver medarbetaren skapa relation till brukaren, till exempel genom "småprat", och förstå vad brukaren säger och signalerar. Medarbetaren behöver kunna ta reda på vart hen kan vända sig för att rapportera om hälsotillståndet – till exempel genom att ta del av skriftlig information. Här behöver hen kunna snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. Hen behöver också kunna berätta om hälsotillståndet med hjälp av relevanta termer, vilket förutsätter ett stort ordförråd inom ämnet. Medarbetaren behöver här kunna planera vad som ska sägas och hur det ska sägas. Hen behöver även kunna ge tydliga, detaljerade beskrivningar samt utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel.

Kompetensområde 3. Stödja det dagliga livet

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna stödja patienter och brukare i det dagliga livets aktiviteter, till exempel socialt umgänge, skötsel av hemmet eller läkarbesök - kunna identifiera behov av till exempel klädvård, skötsel av hemmet eller inköp av livsmedel - kunna stödja patienter och brukare i kontakter med aktörer inom hälso- och sjukvården respektive socialtjänsten	Det här området handlar om att stödja brukaren i det dagliga: att handla mat, vårda kläder, stötta i sociala kontakter eller följa med till läkaren till exempel. Det förutsätter att medarbetaren förstår ord och uttryck som hör vardagen och hushållsarbetet till, till exempel namn på olika livsmedel eller kläder. Hen behöver också förstå ord som "god man" och "förvaltare". Medarbetaren kan också behöva ringa samtal för att till exempel boka läkartid, vilket förutsätter att hen kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt och att hen kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt. Hen behöver också kunna ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om hen förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade.

Kompetensområde 4. Helhetssyn

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna beakta patienters och brukares hela livssituation i den dagliga vården och omsorgen, till exempel i fråga om social situation eller pågående vård- och omsorgsinsatser	Det här området handlar om att arbeta utifrån en helhetssyn på brukaren. För att göra det behöver medarbetaren lära känna brukaren och förstå hans hela livssituation. Han behöver förstå vad brukaren och hans närstående har att berätta. I det kan medarbetaren behöva använda en rad olika strategier för att förstå, till exempel försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda andra former av signaler, till exempel visa eller peka. Det behövs också en förmåga till "småprat". Medarbetaren kan också behöva hämta relevant information från olika källor, både muntliga och skriftliga, till exempel från medarbetare från andra yrken. Det förutsätter att han kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation och att han kan läsa med stor självständighet och använda lämpliga referenskällor selektivt.

Kompetensområde 5. Etik och delaktighet

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna identifiera och hantera etiska dilemman i den dagliga vården och omsorgen - kunna beakta patienters och brukares självbestämmande och integritet i den dagliga vården och omsorgen, till exempel vid skötsel av personlig hygien - uppvisa kunskap om de särskilda förutsättningar som råder vid vård och omsorg av patienter och brukare som har nedsatt beslutsförmåga - uppvisa kunskap om de särskilda förutsättningar som råder vid vård- och omsorgsarbete i patienters och brukares hem - kunna skapa förutsättning för patienter, brukare och närstående att vara delaktiga i den dagliga vården och omsorgen	Det här området kan handla om svåra och känsliga frågor, om etiska dilemman i det dagliga arbetet. Det handlar till exempel om möten med brukare med nedsatt beslutsförmåga och om brukares integritet och självbestämmande vid till exempel skötsel av personlig hygien. Detta förutsätter en förmåga till nyanserad kommunikation med brukaren. Medarbetaren behöver också kunna föra diskussioner kollegor emellan. För att kunna hantera etiska dilemman behöver man kunna sätta ord på dem. Här blir det till exempel viktigt att medarbetaren i samtal med såväl brukare som andra medarbetare kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. Diskussionerna om etiska dilemman förutsätter också att medarbetaren kan följa en diskussion och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga samt att hen kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. Hen kan också behöva kunna ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om hen förstått vad en talare ville säga samt få klara punkter förtydligade.

Kompetensområde 6. Bemötande

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna anpassa bemötandet med utgångspunkt i patientens, brukarens eller den närståendes förutsättningar och behov - kunna bemöta patienter, brukare och närstående som befinner sig i kris eller sorg - kunna bemöta människor som individer och med respekt oberoende av kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder	Det här området handlar om bemötande. Det kan till exempel handla om att respektera andras gränser. Hur man visar artighet och respekt kan skilja sig åt mellan språk och kulturer. Det är viktigt att behärska språkliga uttryck för detta. Det gäller också att förstå och tolka känslouttryck hos andra och att kunna anpassa språket efter brukarens behov. I möten med personer i kris eller sorg kan det behövas förmåga till att uttrycka och förstå nyanser i språket. För att klara detta behöver medarbetaren kunna uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. Den grammatiska behärskningen kan också bli viktig här, att medarbetaren inte gör fel som kan leda till missförstånd. Här kan det också vara särskilt viktigt med ett tydligt och naturligt uttal och en tydlig och naturlig intonation.

Kompetensområde 7. Kommunikation

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna anpassa kommunikationen med patienter, brukare och närstående med utgångspunkt i deras förutsättningar och behov - kunna skapa förutsättningar för patienter och brukare att kommunicera med till exempel närstående eller personal inom vård och omsorg - uppvisa kunskap om metoder för samtal och kommunikation och hur de kan stödja patienter och brukare i deras vardag - kunna stödja patienter och brukare i användningen av digitala tekniker för kommunikation	Det här området handlar bland annat om att anpassa sättet att kommunicera utifrån brukarens behov. För detta behövs en förmåga att förstå och uttrycka språkliga nyanser. Medarbetaren behöver också stötta brukaren i att kommunicera, bland annat via digitala tekniker. För det behöver hen till exempel förstå bruksanvisningar och kunna förklara innebörden för brukaren. Hen kan också behöva ge brukaren skriftliga instruktioner för detta. Medarbetaren behöver här klara av att snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer samt förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt. För att kunna förklara tekniska detaljer behövs ett visst ordförråd. Här kan medarbetaren behöva kunna omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförrådet. Hen behöver också kunna skriva tydliga, detaljerade beskrivningar.

Kompetensområde 8. Samverkan och samarbete

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur samverkan mellan aktörer, till exempel inom socialtjänst, hälso- och sjukvård och skola, kan påverka kvaliteten i vården och omsorgen - uppvisa kunskap om närliggande yrkesgruppers arbete och ansvar och hur det förhåller sig till undersköterskans arbete och ansvar - uppvisa kunskap om hur samarbete mellan medarbetare inom vård och omsorg kan påverka arbetets kvalitet - kunna bidra till samarbete i den dagliga vården och omsorgen, till exempel i teamarbete	Det här området handlar om att samverka och att arbeta i team. Medarbetaren behöver kunna hålla samman kontakter runt brukaren. Det är ofta hen som känner brukaren bäst. Hen behöver därför kunna göra sig till talesperson för brukaren och i detta kunna föra fram sin åsikt. Medarbetaren kan behöva ta kontakt med en annan person i teamet för att meddela att den äldre till exempel fått särskilt svårt för något. Hen behöver också kunna delta i, och kanske även hålla i, en samordnad individuell plan, SIP. Medarbetaren behöver förstå innebörden av ordet team. Hen behöver även förstå var gränserna går: vem kan jag säga vad till? Hen behöver kunna gå till chefen och säga "det här klarar jag inte på egen hand!". Allt detta förutsätter att medarbetaren kan delta aktivt i en formell diskussion och att hen kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen, inbegripet fackmässiga diskussioner. Hen kan också behöva kunna ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer samt utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. Här behövs, vidare, ett stort ordförråd när det gäller de flesta allmänna ämnen, och att medarbetaren kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar.

Kompetensområde 9. Dokumentation

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur dokumentation kan påverka kvaliteten i vård och omsorg - kunna dokumentera och använda dokumentation som ett led i planering, genomförande och uppföljning av vård- och omsorgsinsatser - kunna beakta patienters och brukares personliga integritet vid dokumentation i den dagliga vården och omsorgen	Det här området handlar om att dokumentera på ett korrekt och ändamålsenligt sätt, men också om att använda dokumentation som ett verktyg i arbetet. För detta behövs främst skriftlig färdighet, men också läsförståelse. Det gäller att få till en röd tråd i texten och att skriva lagom långt. Det som kan vara särskilt utmanande är att dokumentera på ett sätt som värnar brukarens personliga integritet – brukaren ska ju också kunna läsa anteckningarna. Det gäller också att kunna välja stil och genre: det är skillnad på till exempel levnadsberättelse, journalanteckning, avvikelse och tillbud. Här behöver medarbetaren ha ett stort aktivt ordförråd för läsning, och hen behöver kunna skriva anteckningar där hen förmedlar information på ett begripligt sätt för att få fram det som hen anser är viktigt. Hen behöver också kunna skriva tydliga, detaljerade texter om flera ämnen samt sammanställa och utvärdera information och argument ur olika källor.

Kompetensområde 10. Anatomi, fysiologi och patofysiologi

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om anatomi, fysiologi och patofysiologi som har betydelse för undersköterskans dagliga vård- och omsorgsarbete	När det gäller språkförmåga handlar detta område framför allt om att behärska den medicinska terminologi som behövs i det dagliga arbetet. Det handlar bland annat om att veta vilka ord som ska användas och när, i vilka sammanhang, de ska användas. Medarbetaren kan behöva växla terminologi beroende på vem hen pratar med . Hen kan behöva använda den medicinska terminologin i samarbete med andra yrkesutövare och "översätta" den till vardagsspråk i samtal med brukaren. För detta behöver medarbetaren ha ett stort ordförråd inom området och hen behöver kunna vidarebefordra information på ett tillförlitligt sätt .

Kompetensområde 11. Läkemedel

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur läkemedel kan påverka patienters och brukares hälsotillstånd och funktionsförmåga - uppvisa kunskap om hantering av läkemedel och risker vid läkemedelshantering - kunna göra rimlighetsbedömningar vid hantering av läkemedel - kunna identifiera tecken på biverkningar av läkemedel hos patienter och brukare	När det gäller språkförmåga handlar detta område delvis om terminologi: Medarbetaren behöver till exempel kunna läsa och förstå en bipacksedel, vilket förutsätter att hen kan snabbt ögnä igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. Hen behöver kunna identifiera tecken på biverkningar av läkemedel. För att göra det behöver hen kunna tyda och läsa av nyanser i det brukaren säger, det vill säga förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen. Om medarbetaren misstänker att en brukare har biverkningar av ett läkemedel behöver hen kunna förklara vad hen sett och vad hen misstänker för medarbetare i andra yrkesgrupper. I dessa samtal kan hen behöva bygga upp en argumentationskedja.

Kompetensområde 12. Vårdåtgärder

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna utföra vårdåtgärder som till exempel såromläggning, blodtrycksmätning och provtagning med utgångspunkt i bedömningar eller instruktioner från andra yrkesgrupper - kunna stödja patienter och brukare i att själva utföra åtgärder som till exempel blodtrycksmätning eller provtagning	Området handlar om att både utföra vårdåtgärder på instruktion av andra yrkesgrupper och att stödja brukare i att själva utföra åtgärder. Språkförmågan här handlar bland annat om att kunna ta emot och förstå instruktioner, både i tal och skrift, och att ge instruktioner till brukaren. När medarbetaren utför åtgärder behöver hen kunna beskriva det hen gör för brukaren på ett tydligt och anpassat sätt. När medarbetaren ger instruktioner behöver hen uttrycka sig så att brukaren förstår samt försäkra sig om att hen förstått. För detta kan hen behöva kunna ge tydliga, detaljerade beskrivningar i ämnet och i detta planera vad som ska sägas och hur det ska sägas. Hen kan också behöva kunna formulera det hen vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 13. Hygien i vård och omsorg

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om basal hygien i vård och omsorg - kunna stödja patienten eller brukaren i att sköta sin personliga hygien, inklusive munhygien - uppvisa kunskap om principer för hygien vid hantering av livsmedel - uppvisa kunskap om de vanligaste smittorna och smittvägarna vid vård och omsorg	Detta område handlar bland annat om att stödja brukaren i att sköta sin personliga hygien, inklusive munhygien. För att göra det behöver medarbetaren ha en förmåga att småprata med brukaren, för att bygga relation och förtroende. Medarbetaren behöver kunna förklara för brukaren vad hen gör – beskriva steg för steg. Hen kan här behöva ge tydliga, detaljerade beskrivningar. Medarbetaren kan också behöva motivera brukaren (t.ex. till tandborstning). För det behöver hen kunna redogöra för och underbygga en ståndpunkt på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. Medarbetaren kan också behöva ta del av skriftliga instruktioner om hygienrutiner. Hen kan med andra ord behöva förstå komplicerade instruktioner inom området, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar. I detta område kan det också behövas ord som beskriver var någon eller något befinner sig, såsom framför, bakom, under eller över.

Kompetensområde 14. Funktionsförmåga och funktionsnedsättningar

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur fysiska, psykiska, intellektuella och kognitiva funktionsnedsättningar kan påverka patienters och brukares förutsättningar och behov i det dagliga livet - kunna anpassa den dagliga vården och omsorgen med utgångspunkt i patientens eller brukarens aktuella funktionsförmåga - uppvisa kunskap om hur den omgivande miljön kan utgöra hinder för patienter och brukare med en eller flera funktionsnedsättningar och hur den kan anpassas efter patienters och brukares aktuella funktionsförmåga - kunna stödja patienter och brukare som har en eller flera funktionsnedsättningar att använda hjälpmedel för det dagliga livet, till exempel kognitiva eller kommunikativa stöd eller förflyttningshjälpmedel	Detta område handlar bland annat om att stödja brukare som har en eller flera funktionsnedsättningar. Medarbetaren behöver kunna anpassa sitt språk utifrån personer med olika funktionsnedsättningar och deras förutsättningar. För detta behöver hen kunna förstå brukaren, även om talet inte är så tydligt. Brukarens mående kan förändras över tid eller beroende på sammanhang, det behöver medarbetaren kunna ta hänsyn till i sitt sätt att kommunicera. Medarbetaren behöver här kunna använda en rad olika strategier för att förstå brukaren, till exempel försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda andra sorters signaler, som att till exempel visa eller peka. Hen kan också behöva ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om hen förstått vad brukaren eller hens närstående ville säga samt få oklara punkter förtydligade. När medarbetaren stöttar brukaren i vardagen, till exempel vid dukning, kan hen behöva kunna använda uttryck som "lägg tallriken" eller "ställ glaset". Här behövs med andra ord en relativt hög grad av grammatisk behärskning, att hen inte gör fel som leder till missförstånd.

Kompetensområde 15. Psykisk ohälsa

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna identifiera tecken på psykisk ohälsa hos patienter och brukare - kunna stödja patienter och brukare som har psykisk ohälsa att hantera det dagliga livet - kunna stödja patienter och brukare som har psykisk ohälsa att hantera det dagliga livet - kunna identifiera behov av stöd från andra yrkesgrupper för patienter och brukare som har psykisk ohälsa - uppvisa kunskap om behandlingsmetoder vid psykisk ohälsa - uppvisa kunskap om hur psykisk ohälsa kan förebyggas	Man kan behöva prata om känsliga frågor inom området. Det förutsätter en förmåga att förstå nyanser i det sagda och att medarbetaren kan formulera sig på ett nyanserat sätt. Vissa ämnen kan också upplevas som tabu: hur talar man om psykisk ohälsa? Det kan se olika ut i olika kulturer. Medarbetaren behöver kunna sätta ord på brukarens mående på ett nyanserat sätt – det är till exempel skillnad på att "vara lite ledsen" och att vara "deprimerad". Hen behöver här kunna uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. Hen behöver också behärska ord för symtom och ord som hör till specifika behandlingsmetoder. Hen behöver med andra ord ha stort ordförråd inom området. Medarbetaren behöver även kunna använda språket för att motivera brukaren till aktiviteter av olika slag. Här kan hen behöva kunna utveckla ett tydligt resonemang och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödande detaljer och belysande exempel.

Kompetensområde 17. Äldre med komplexa behov

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur samsjuklighet kan påverka livskvalitet, allmänt hälsotillstånd och funktionsförmåga hos äldre patienter och brukare - uppvisa kunskap om hur demenssjukdomar kan påverka livskvalitet, allmänt hälsotillstånd och funktionsförmåga hos äldre patienter och brukare - kunna anpassa den dagliga vården och omsorgen med utgångspunkt i förutsättningar och behov hos äldre patienter och brukare med komplexa behov	På grund av komplexiteten i behoven är teamarbete viktigt. Därför behöver medarbetaren förstå vad personer i andra yrkesgrupper säger och använda rätt terminologi i samtal med dem. Medarbetaren behöver kunna beskriva brukarens hälsotillstånd också för närstående, även i telefon. I detta behöver de klara av språkliga konstruktioner som "så här var det igår, så här är det idag ...". Hen behöver kunna anpassa språket till personer med nedsatt beslutsförmåga till exempel med demenssjukdom. För detta behövs bland annat att medarbetaren kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen, inbegripet fackmässiga diskussioner inom området. Hen behöver också kunna följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation, och hen behöver ha stort ordförråd inom området.

Kompetensområde 18. Måltiden och hälsan

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om måltidens betydelse för hälsotillståndet - uppvisa kunskap om måltidens kulturella och sociala betydelse - uppvisa kunskap om nutritionens betydelse för hälsotillståndet - kunna skapa förutsättningar för patienten eller brukaren att tillgodose sig det dagliga närings- och vätskebehovet - kunna identifiera tecken på näringsbrist och vätskebrist hos patienter och brukare	Det är viktigt att medarbetaren kan småprata med brukaren i måltidssituationen. Hen behöver också förstå ord som hör till måltiden, till exempel namn på livsmedel eller husgeråd, och hen behöver kunna läsa och följa recept. Medarbetaren kan behöva ställa rätt frågor för att ta reda på vad brukaren tycker om. För att kunna småprata med brukaren och för att till exempel få reda på vad brukaren vill äta eller dricka behöver medarbetaren förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal. Hen behöver också kunna använda en rad olika strategier för att förstå, till exempel försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda andra sorters signaler, som att till exempel visa eller peka.

Kompetensområde 19. Förflyttningstekniker

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om förflyttningstekniker som kan användas i vård och omsorg av patienter och brukare - uppvisa kunskap om hur arbetsskador i samband med förflyttningar av patienter och brukare vid vård och omsorg kan förebyggas - kunna stödja patienter och brukare att förflytta sig med utgångspunkt i deras aktuella funktionsförmåga	Stödet vid förflyttning behöver ske i nyanserad kommunikation med brukaren. Medarbetaren behöver kunna instruera brukaren – hen behöver kunna förklara de olika stegen i förflyttningen samtidigt som den genomförs. Medarbetaren behöver i detta kunna uttrycka respekt och ödmjukhet. Hen behöver också kunna kontrollera: "känns det här bra?". Personal och brukare behöver kunna samarbeta språkligt: "ett, två, tre, lyft!" Medarbetaren behöver också kunna förstå instruktioner från brukaren: "om vi tar höger ben först känner jag mig starkare". Medarbetaren behöver kunna förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll och förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt. Hen behöver också kunna ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om hen förstått vad brukaren ville säga samt få oklara punkter förtydligade. För att kunna kommunicera på ett nyanserat sätt under förflyttningarna kan medarbetaren behöva kunna formulera det hen vill säga på olika sätt och kunna anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton.

Kompetensområde 20. Teknik i det dagliga livet

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur användandet av digitala tekniker kan påverka kvalitet och effektivitet i vård och omsorg - kunna använda digitala tekniker i den dagliga vården och omsorgen, till exempel vid planering och dokumentation av vård- och omsorgsarbete - kunna stödja patienter och brukare i att använda olika former av teknik, till exempel medicintekniska produkter eller hemelektronik	Både för att kunna stödja brukaren i att använda teknik och för att själv kunna använda olika former av teknik i det dagliga arbetet behöver medarbetaren förstå teknisk terminologi och kunna läsa tekniska anvisningar och manualer. Hen behöver också kunna förklara hur teknik fungerar för brukaren. Medarbetaren behöver kunna ögna igenom långa och komplicerade texter – såsom tekniska anvisningar – och i det lokalisera relevanta detaljer. Hen behöver också förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt. När medarbetaren ska förklara för brukaren behöver hen kunna göra det tydligt och flytande och på ett sätt så att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren, och vid behov omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. Hen behöver också kunna skriva tydliga, detaljerade beskrivningar.

Kompetensområde 21. Missbruk och beroende

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur olika former av missbruk eller beroenden kan påverka hälsotillståndet hos patienter och brukare - kunna identifiera tecken på missbruk eller beroende hos patienter och brukare - uppvisa kunskap om hur patienter och brukare kan stödjas i att bryta ett missbruk eller ett beroende	Medarbetaren behöver kunna föra nyanserade samtal eftersom det kan röra sig om känsliga frågor, det handlar bland annat om integritet. Medarbetaren behöver våga och kunna tala klarspråk med brukaren om hens missbruk och behöver i det finna de rätta nyanserna. Hen behöver kunna återberätta det hen observerat och benämna olika symtom med fysiologisk eller anatomisk terminologi. I samtal med närstående gäller det att finna nyanser i språket. För detta behövs att medarbetaren kan använda en rad olika strategier för att förstå brukaren, och att hen kan kontrollera sin förståelse genom att använda andra sorters signaler, som att till exempel visa eller peka. Hen behöver också i samtal med brukaren eller närstående kunna lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. Hen kan i detta behöva kunna planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma hur det hen sagt togs emot av den andra. Om ordförrådet inte räcker behöver hen kunna omformulera och omskriva för att täcka luckor i det.

Kompetensområde 22. Risk och riskbeteende

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur risker för övergrepp, hot och våld kan förebyggas och hanteras - kunna identifiera tecken på att patienter eller brukare eller deras närstående far illa eller riskerar att fara illa - kunna identifiera beteenden som kan innebära en fara för patienten eller brukaren själv eller för andra	Medarbetaren behöver kunna föra nyanserade samtal eftersom det kan röra sig om känsliga frågor. Det är viktigt att hen använder korrekt terminologi här: det kan skilja sig mellan länder och kulturer i fråga om vad som ses som, och därmed benämns som, våld. Om en medarbetare identifierar tecken på att någon far behöver hen kunna förmedla det. Allt detta innebär att medarbetaren behöver förstå konkret och abstrakt innehåll i det brukaren säger. Vidare behöver hen ha ett stort ordförråd med relevans för området och kunna formulera det hen vill säga på olika sätt. Hen behöver också kunna lyfta fram personliga innebörder av händelser och erfarenheter, och vid behov bygga upp en argumentationskedja.

Kompetensområde 23. I livets slutskede

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- kunna beakta såväl fysiska och psykiska som sociala och existentiella behov vid vård och omsorg i livets slutskede	Att beakta olika behov, till exempel existentiella, vid omsorg i livets slutskede förutsätter en nyanterad kommunikation mellan personal, brukare och närstående. Medarbetaren behöver här också behärska terminologi kring döden och döendet, inklusive uttryck som "hon har gått bort". Medarbetaren behöver här förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen inbegripet fackmässiga diskussioner. I samtal med brukare och närstående behöver hen kunna uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. Här kan det vara särskilt viktigt att medarbetaren under samtalets gång kan anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton.

Kompetensområde 24. Lagar och andra regler

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om lagar och andra regler som styr och påverkar undersköterskans arbete	Medarbetarna behöver förstå den juridiska terminologi som rör deras arbete och vad den innebär: vad betyder till exempel "självbestämmanderätt och integritet" eller "meningsfull tillvaro"? Medarbetaren behöver även förstå innebörden av styrande dokument som hen tar del av . För det behöver hen bland annat ett stort aktivt ordförråd för läsning.

Kompetensområde 25. Styrning och organisation

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hälso- och sjukvårdens respektive socialtjänstens styrning och organisation	Vilken terminologi som är relevant kan skilja sig åt beroende på sammanhang eller arbetsuppgift. Medarbetaren behöver till exempel veta i vilket sammanhang det heter "sjukresa" och när det istället heter "färdtjänstresa". Hen behöver också förstå innebörden av och kunna använda ord som vårdgivare, utförare, delegering och egenvård på ett relevant sätt. Hen behöver även kunna ta del av och förstå olika styrdokument . Hen behöver med andra ord kunna läsa långa och komplicerade texter och i detta kunna lokalisera relevanta detaljer. Hen behöver också ha ett stort ordförråd inom området och kunna använda det utan att felaktiga ordval hindrar kommunikationen.

Kompetensområde 26. Utveckling på arbetsplatsen

Kompetensmål	Språkförmåga som behövs för att uppnå målen
- uppvisa kunskap om hur systematiskt kvalitetsarbete kan påverka kvaliteten i den dagliga vården och omsorgen - kunna identifiera behov av förbättrande åtgärder på arbetsplatsen - kunna bidra till det kontinuerliga lärandet på arbetsplatsen, till exempel handleda kollegor och elever	Det här området handlar om att på olika sätt delta i utveckling och lärande på arbetsplatsen. Här behöver medarbetaren förstå och kunna använda ord som "systematiskt kvalitetsarbete" och "riskanalys". Hen behöver kunna delta i diskussioner i samband med planering och uppföljning och kunna skriva exempelvis en genomförandeplan. Om medarbetaren har identifierat behov av förbättring behöver hen kunna förklara för chefen vad hen sett och argumentera för sin sak, både muntligt och skriftligt. För att handleda elever och nyanställda behöver medarbetaren kunna föra nyanserade samtal. Här behövs bland annat att medarbetaren kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion, inklusive följa en diskussion om frågor som rör det dagliga arbetet och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga. I detta behöver hen också kunna redogöra för en ståndpunkt i en aktuell fråga och förklara fördelar och nackdelar med olika ställningstaganden samt hjälpa arbetet framåt genom att uppmana andra att delta, säga vad de anser etcetera. Vidare behöver hen kunna läsa långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. Hen kan också behöva kunna skriva tydliga, detaljerade beskrivningar av olika ämnen.

Bilaga 1. Språkförmåga enligt GERS B2.

Om Språkförmåga utifrån GERS B2

Detta är en bilaga till Socialstyrelsens stöd *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling*. Innehållet i bilagan ska kunna fungera som ett komplement till stödet och en fördjupning.

Innehållet här är hämtat från GERS, *Gemensam referensram för språk: lärande, undervisning och bedömning*.²² I GERS finns något som kallas *deskriptorer*. Det är beskrivningar av eller exempel på språkförmåga på olika nivåer (från A1 till C2). I denna bilaga finns deskriptorer på nivå B2.

Nedan har Socialstyrelsen sammanställt deskriptorer på nivå B2 som är av särskild relevans för de olika kompetensområden²³ som stödet *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling* bygger på. De presenteras i tabeller, en för varje kompetensområde. I respektive tabell presenteras deskriptorer som är relevanta för det aktuella kompetensområdet under fyra rubriker: Hörförståelse, Läsförståelse, Muntlig färdighet och Skriftlig färdighet. Många av deskriptorerna är aktuella för flera kompetensområden och återkommer därför i flera av tabellerna. I vissa av kompetensområdena är till exempel Skriftlig färdighet mindre relevant, i de fallen utgår den rubriken.

När Socialstyrelsen tog fram stödet *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling* gjordes det delvis med hjälp av de deskriptorer som presenteras nedan. Deskriptorerna redovisas också här, eftersom vissa användare av stödet troligen kan ha nytta av eller intresse för även dem – som en fördjupning och ett komplement till stödet som sådant.

Deskriptorerna i GERS är inte framtagna för att användas just i bedömning och utveckling av språkförmåga inom äldreomsorgen.²⁴ Därför är de allmänt hållna i förhållande till arbetet i äldreomsorgen. Det de dock kan tillföra stödet är en mer explicit beskrivning av *nivå* av språkförmåga. Här uttrycks till exempel omfattning och avgränsningar i fråga om språkförmåga på ett tydligare sätt än i det övriga stödet.

För att underlätta för den som vill använda sig av deskriptorerna presenteras de här i kategoriserad form – de är här indelade både utifrån kompetensområde och utifrån form av språkförmåga (dvs. hörförståelse, läsförståelse, muntlig färdighet och skriftlig färdighet).

Av den inledande texten till *Språkförmåga i äldreomsorgen – underlag för bedömning och utveckling* framgår att innehållet i stödet ska förstås som *mål att sträva mot* – det är alltså inte en utgångspunkt att all personal har den

²² <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>.

²³ Det vill säga de områden som Socialstyrelsens kompetensmål för undersköterskor är indelade i.

²⁴ GERS är menat att utgöra en gemensam grund i Europa för att utarbeta kursplaner, läroplaner, examina och läromedel. Den tillhandahåller en omfattande beskrivning av de kunskaper och färdigheter man måste tillägna sig för att kunna kommunicera framgångsrikt på ett visst språk (i den svenska versionen handlar det om svenska språket). Läs mer här: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/gemensam-europeisk-referensram-for-sprak-gers>.

språkförmåga som anges i stödet vid anställningens början. Det gäller också för innehållet i deskriptorerna nedan: en del av den förmåga som anges i deskriptorerna är sådan som medarbetaren troligen kan utveckla över tid, efter att ha arbetat en tid i äldreomsorgen.

Språkförmåga utifrån GERS B2

Kompetensområde 1. Förebygga, bevara och förbättra

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna.

	- Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt. - Kan ge tydliga detaljerade beskrivningar om hur en procedur ska genomföras. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Generellt stor lexikal korrekthet, men viss hopblandning och felaktiga ordval kan förekomma utan att det hindrar kommunikationen. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 2. Bedöma hälsotillståndet

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer av en rad olika ämnen med anknytning till sitt intresseområde och utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan ge en tydlig, förberedd presentation, ange skäl för eller emot en viss ståndpunkt och förklara fördelar och nackdelar med olika ställningstaganden. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan sammanställa och rapportera om information och argument ur olika källor. - Kan inleda ett samtal, ta över ordet när det är lämpligt och vid behov avsluta samtalet, även om detta inte alltid görs så elegant.

	- Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan utveckla en tydlig beskrivning eller berättelse, och utveckla och ge stöd för sina huvudpunkter med hjälp av relevanta understödjande fakta och exempel.
--	--

Kompetensområde 3. Stödja det dagliga livet

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan ge en tydlig, förberedd presentation, ange skäl för eller emot en viss ståndpunkt och förklara fördelar och nackdelar med olika ställningstaganden. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion. - Kan sammanfatta en fråga eller ett problem på ett tydligt sätt, spekulera om orsaker och konsekvenser samt väga för- och nackdelar. - Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning.

	- Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt. - Kan utveckla en tydlig beskrivning eller berättelse, och utveckla och ge stöd för sina huvudpunkter med hjälp av relevanta understödjande fakta och exempel.
--	--

Kompetensområde 4. Helhetssyn

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer av en rad olika ämnen med anknytning till sitt intresseområde och utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och betydande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion. - Kan inleda ett samtal, ta över ordet när det är lämpligt och vid behov avsluta samtalet, även om detta inte alltid görs så elegant.

	- Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	--

Kompetensområde 5. Etik och delaktighet

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan med lite ansträngning uppfatta mycket av det som sägs runt omkring honom/henne, men kan tycka att det är svårt att delta effektivt i diskussioner med flera modersmålstalare som inte anpassar sitt språk på något sätt. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan följa en diskussion om frågor inom hans/hennes område och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga.
Muntlig färdighet	- Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan redogöra för en ståndpunkt i en aktuell fråga och förklara fördelar och nackdelar med olika ställningstaganden - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter.

	- Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 6. Bemötande

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer av en rad olika ämnen med anknytning till sitt intresseområde och utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och betydande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt.

	- Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 7. Kommunikation

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt.

	- Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
Skriftlig färdighet	- Kan skriva tydliga, detaljerade beskrivningar av olika ämnen inom sitt intresseområde.

Kompetensområde 8. Samverkan och samarbete

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan med lite ansträngning uppfatta mycket av det som sägs runt omkring honom/henne, men kan tycka att det är svårt att delta effektivt i diskussioner med flera modersmålstalare som inte anpassar sitt språk på något sätt - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan följa en diskussion om frågor inom hans/hennes område och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer av en rad olika ämnen med anknytning till sitt intresseområde och utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur.

	- Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion. - Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
Skriftlig färdighet	- Kan skriva tydliga, detaljerade beskrivningar av olika ämnen inom sitt intresseområde. - Kan sammanställa information och argument ur olika källor.

Kompetensområde 9. Dokumentation

Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Skriftlig färdighet	- Kan skriva tydliga, detaljerade texter om flera ämnen med anknytning till sitt intresseområde samt sammanställa och utvärdera information och argument ur olika källor. - Kan skriva en uppsats eller rapport där han/hon argumenterar genomtänkt och lyfter fram viktiga punkter, samt ger relevanta understödjande fakta. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan skriva anteckningar där han/hon förmedlar enkel information av omedelbar betydelse för vänner, tjänsteleverantörer, lärare och andra personer som han/hon möter i vardagen, och kan på ett begripligt sätt få fram det som han/hon anser vara viktigt. - Generellt stor lexikal korrekthet, men viss hopblandning och felaktiga ordval kan förekomma utan att det hindrar kommunikationen. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Kan producera helt begriplig och sammanhängande skrift med standardmässig layout och styckeindelning. - Stavning och interpunktion är någorlunda korrekt, men visst inflytande från modersmålet kan förekomma.

Kompetensområde 10. Anatomi, fysiologi och patofysiologi

Muntlig färdighet	- Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar.
Skriftlig färdighet	- Generellt stor lexikal korrekthet, men viss hopblandning och felaktiga ordval kan förekomma utan att det hindrar kommunikationen.

Kompetensområde 11. Läkemedel

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan bygga upp en argumentationskedja. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan fungera i samtal så pass flytande och spontant att ett normalt umgänge och upprätthållande av relationer med modersmålstalare blir helt möjligt utan ansträngning för någondera parten. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt.

- Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade.
- Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar.
- Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd.
- Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation.
- Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton.
- Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 12. Vårdåtgärder

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan vidarebefordra detaljerad information på ett tillförlitligt sätt. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade.

	- Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 13. Hygien i vård och omsorg

Hörförståelse	- Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå långa, komplicerade instruktioner inom sitt område, inbegripet detaljer om omständigheter och varningar, förutsatt att han/hon har möjlighet att läsa om besvärliga passager.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få klara punkter förtydligade.

	- Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan uttrycka sig på ett lämpligt sätt i olika situationer och undvika grova felformuleringar. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	--

Kompetensområde 14. Funktionsförmåga och funktionsnedsättningar

Hörförståelse	- Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 15. Psykisk ohälsa

Hörförståelse	- Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar om varierande ämnen inom sina intresseområden. - Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation

- Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton.

- Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 17. Äldre med komplexa behov

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan ge tydliga, detaljerade beskrivningar och presentationer av en rad olika ämnen med anknytning till sitt intresseområde och utveckla och ge stöd för tankar med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar.

	- Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	--

Kompetensområde 18. Måltiden och hälsan

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan följa en diskussion om frågor inom hans/hennes område och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga.
Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation. - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 19. Förflyttningstekniker

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.

Kompetensområde 20. Teknik i det dagliga livet

Läsförståelse	- Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer. - Kan förstå detaljerade instruktioner på ett tillförlitligt sätt.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
Skriftlig färdighet	- Kan skriva tydliga, detaljerade beskrivningar av olika ämnen inom sitt intresseområde.

Kompetensområde 21. Missbruk och beroende

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation.

	- Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 22. Risk och riskbeteende

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan bygga upp en argumentationskedja. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd.

	- Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation - Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 23. I livets slutskede

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan förstå meddelanden med både konkret och abstrakt innehåll som framförs på standarddialekt i normal hastighet. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler.
Muntlig färdighet	- Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter, och kan redogöra för och underbygga åsikter på ett tydligt sätt genom att ge relevanta förklaringar och argument. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan inleda, hålla igång och avsluta ett samtal på lämpligt sätt med effektiv turtagning. - Kan använda standardfraser som "Det är en svår fråga" för att vinna tid och behålla ordet medan han/hon formulerar det som ska sägas. - Kan ge återkoppling till och följa upp påståenden och slutsatser för att på så sätt föra diskussionen framåt. - Kan ställa uppföljningsfrågor för att kontrollera om han/hon förstått vad en talare ville säga samt få oklara punkter förtydligade. - Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Har tillägnat sig ett tydligt och naturligt uttal och intonation.

	- Kan under samtalets gång anpassa sig till förändringar av samtalets inriktning, stil och ton. - Kan formulera det han/hon vill säga på olika sätt.
--	---

Kompetensområde 24. Lagar och andra regler

Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer.
----------------------	--

Kompetensområde 25. Styrning och organisation

Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer.
Muntlig färdighet	- Har ett stort ordförråd inom sitt område och när det gäller de flesta allmänna ämnen. Kan variera formuleringarna för att undvika alltför många upprepningar, men luckor i ordförrådet kan fortfarande leda till tvekan och omformuleringar.
Skriftlig färdighet	- Generellt stor lexikal korrekthet, men viss hopblandning och felaktiga ordval kan förekomma utan att det hindrar kommunikationen.

Kompetensområde 26. Utveckling på arbetsplatsen

Hörförståelse	- Kan förstå huvudpunkterna i innehållsmässigt och språkligt komplext tal som gäller både konkreta och abstrakta ämnen och som framförs på standarddialekt, inbegripet fackmässiga diskussioner inom det egna specialområdet. - Kan följa en längre muntlig framställning och komplicerad argumentation under förutsättning att ämnet är någorlunda bekant och att anförandets inriktning är tydligt markerad. - Kan med lite ansträngning uppfatta mycket av det som sägs runt omkring honom/henne, men kan tycka att det är svårt att delta effektivt i diskussioner med flera modersmålstalare som inte anpassar sitt språk på något sätt. - Kan använda en rad olika strategier för att förstå, t.ex. försöka urskilja huvudpunkterna, och kontrollera förståelse genom att använda kontextuella signaler. - Kan följa en diskussion om frågor inom hans/hennes område och i detalj förstå vilka punkter talaren anser vara viktiga.
Läsförståelse	- Kan läsa med stor självständighet och anpassa lässätt och läshastighet efter olika texter och syften, och använda lämpliga referensskällor selektivt. Har ett stort aktivt ordförråd för läsning, men har ibland vissa problem med mindre vanliga idiom. - Kan snabbt ögna igenom långa och komplicerade texter och lokalisera relevanta detaljer.
Muntlig färdighet	- Kan utveckla ett tydligt resonemang och ganska utförligt utveckla och ge stöd för sina ståndpunkter med hjälp av understödjande detaljer och belysande exempel. - Kan redogöra för en ståndpunkt i en aktuell fråga och förklara fördelar och nackdelar med olika ställningstaganden. - Kan presentera meddelanden om de flesta allmänna ämnen så tydligt, flytande och spontant att det inte blir ansträngande eller besvärligt för åhöraren. - Kan planera vad som ska sägas och hur det ska sägas samt bedöma effekten på mottagarna. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Kan uttrycka känslonyanser och lyfta fram den personliga innebörden av händelser och erfarenheter. - Kan delta aktivt i en rutinmässig och icke-rutinmässig formell diskussion.

	- Kan hjälpa arbetet framåt genom att uppmana andra att delta, säga vad de anser etc.
Skriftlig färdighet	- Kan skriva tydliga, detaljerade beskrivningar av olika ämnen inom sitt intresseområde. - Kan skriva en uppsats eller rapport där han/hon argumenterar genomtänkt och lyfter fram viktiga punkter, samt ger relevanta understödjande fakta. - Kan omformulera och omskriva för att täcka luckor i ordförråd och struktur. - Generellt stor lexikal korrekthet, men viss hopblandning och felaktiga ordval kan förekomma utan att det hindrar kommunikationen. - Visar en relativt hög grad av grammatisk behärskning. Gör inga fel som leder till missförstånd. - Stavning och interpunktion är någorlunda korrekt, men visst inflytande från modersmålet kan förekomma.